Trelleborg hade alltid en speciell plats i Jacob Vanuytvanges hjärta. Det säger dottern Françoise Vanuytvange, 62 år. ”Min pappa sa alltid att han föddes två gånger. Första gången vet han ingenting om. Den andra gången var i Trelleborgs badhus.”

Röda Korsets fartyg Magdalena i Lübecks hamn strax före avfärden till Trelleborg. Den blev Jacob Vanuytvanges väg från nazisternas våld till friheten i Trelleborg. FOTO: PRIVAT

Kyrkskolan fick ge plats åt några av de vårdbehövande krigsflyktingarna. Jacob Vanuytvange står tvåa från höger i den bakre raden. FOTO: PRIVAT

Hennes pappa föddes två gånger

TRELLEBORG/HEVERLEE

Françoise Vanuytvange har skrivit ned sin pappas historia.

– Jag vill berätta hans historia för att jag inte vill att det som hände honom glöms bort. Min pappa upplevde de mest hemska saker och han överlevde dem. Vem som helst kan hamna i koncentrationsläger, det enda min pappa gjorde var att motsätta sig ockupationsmakten.

Françoise Vanuytvange berättar att när hennes pappa som 25-åring kom till Trelleborg ombord på Magdalena vägde den 183 centimeter långe mannen 37 kilo. Han hade då under drygt nio månader varit nazisternas fånge.

Jacob Vanuytvange var efter att den tyska ockupationen av Belgien inleddes 1940 aktiv i den belgiska motståndsrörelsen. Han bodde vid den tyska gränsen och i området landade många allierade som skjutits ned av tyskarna. Motståndsrörelsen hjälpte dem, liksom den hjälpte krigsfångar på flykt.

Efter att de allierade landstigit i Normandie i juni 1944 fick motståndsrörelsen luft under vingarna. Tyskarna var i färd med att förstöra hamnen i Antwerpen och motståndsrörelsen planerade att hindra dem. Men motangreppet avslöjades och därmed hela nätverket av motståndsmän. Jacob Vanuytvange flydde och när gevärskulorna ven runt omkring föll han. Han misshandlades och arresterades 13 juli 1944.

– Allt min pappa sa om händelsen var att någon angav honom. Den personen satt i en Gestapobil och min pappa kände honom.

Jacob Vanuytvanges fördes till Breendonk, ett läger som leddes av den tyska säkerhetspolisen. Allt som skedde där var till för att knäcka de intagna. Arbetet bestod i att flytta jord från ett ställe till ett annat. Helt meningslöst arbete för att knäcka de intagna fysiskt och psykiskt. De blev piskade och slagna och förödmjukade. De intagna visste inte vad som skulle hända nästa dag, de visste inte vad som skulle ske om 15 minuter.

– Min pappa sa: ”Vi låg på marken, vi kröp på våra knän och vi visste inte varför”. ”Det var som att någon drog för en gardin framför dig och du kunde inte se något annat. Det var en helt egen värld.”

Avrättningar skedde regelbundet. Alla var rädda för att det var deras tur nästa gång.

I augusti 1944 transporterades Jacob Vanuytvange och 826 andra med tåg till koncentrationslägret Buchenwald. Transporten ombord på godsvagnar tog drygt två dygn. Innanför portarna såg han vagnar med lik som drogs av människor i randiga pyjamasar. Han såg en byggnad med en hög skorsten varifrån det rök och slog upp röda eldflammor. Det luktade bränt kött.

Jacob Vanuytvange.

– Min pappa såg människor som eldade människor. Han var i chock.

Från den dagen var Jacob Vanuytvange fånge nummer 76078.

23 augusti, två veckor efter ankomsten, blev han förflyttad till ett satellitläger – Blankenburg-Oeisg. Några timmar efter avresan bombade de allierade Buchenwald.

Förhållandena i Blankenburg var värsta tänkbara. När vintern kom led Jacob Vanuytvange av kylan, av det hårda arbetet, av den kroniska hungern. Kläderna, fulla av bruna fläckar från klämda löss, gav dåligt skydd. Någon hygien fanns inte och sjukdomar härjade.

Jacob Vanuytvange blev sjuk. Trots feber tvingades han till arbete. Till slut fick han vård. Den bestod av värme från en spis och lite soppa. Men det räckte inte.

– Han höll på att tyna bort och var rädd att förlora livsviljan. Runt om såg han andra sjuka som blev yra och högljudda. De fick en injektion och dog strax därpå, berättar Françoise Vanuytvange.

När Jacob Vanuytvange låg utslagen på en brits fick en gammal kollega av en händelse syn på honom genom fönstren.

– Han sa: ”De kommer att döda dig om du är kvar här. Jag ska hjälpa dig.”

Jacob Vanuytvange räddades från sjukstugan, fick extra ranson av sina medfångar och kunde åter arbeta.

I början av april hörde lägerfångarna kriget närma sig och de kände hopp om att räddningen var nära. Men från högsta ort kom order om att ingen av lägerfångarna skulle hamna i fiendens händer. Lägret skulle evakueras.

6 april 1945 ställdes fångarna upp på området. Runt dem sprang nervösa SS-män. I kolonner om 100 påbörjades marschen från Blankenburg. De som inte kunde gå på egen hand blev avrättade på fläcken. Jacob Vanuytvange tog ett steg åt sidan för att hämta andan. Han blev omedelbart straffad med en bajonett i vänstra foten.

Marchen fortsatte till Magdeburg. Vid Elbe klev de ombord på en pråm och tog plats i lastutrymmet – tätt intill varandra. Fångar snyftade av hunger, köld och rädsla. En SS-soldat kastade en brödbit bara för att se hur de utmärglade människorna slogs om födan.

Det tog pråmen fem dagar att nå Lübeck. Planen var att transportera dem till Neuengamme, ett annat koncentrationsläger, nära Hamburg. Men det var fullt. I stället påbörjade de ännu en dödsmarsch. De hamnade på en gård i den lilla byn Sarau nordväst om Lübeck. Matransonerna var mindre än i Blankenburg och många dog.

På morgonen 30 april 1945 öppnades dörren till ladan. In klev en man från Sverige med Röda Kors-emblem. Efter diskussion med lägerchefen kom ordern att belgare, fransoser, holländare och belgare skulle transporteras till Lübeck. En utmattad Jacob Vanuytvange fick bäras på bår till en av lastbilarna.

I hamnen väntade lastfartygen Lillie Matthiessen och Magdalena som ankommit till kontinenten med Röda Kors-paket. Jacob Vanuytvange tog sig ombord på Magdalena. Tre dygn senare, efter en att ha undvikit minor och sjöstrider på Östersjön, anlände fartygen Trelleborgs hamn.

– Min pappa fördes till badhuset. Han lades på ett bord där de tog av hans kläder med hjälp av en sax. En skötare tvättade honom med varmt vatten och tvål. Han sveptes in i en vit filt och placerades på en bår vid kanten till bassängen. En vacker sköterska frågade honom om han ville ha en cigarett. Hon tände en Hudson och placerade den mellan hans läppar. Först då insåg min pappa att han var tillbaka.

Hemma i Belgien började Jacob Vanuytvange jobba för flygvapnet. Han gifte sig och fick två döttrar. Han hade brevkontakt med några av sjuksköterskorna som vårdade honom. På 1980-talet besökte han Trelleborg med sin familj. Hemma i trädgården hade han violer och penséer, favoritfärgen på blommorna var de i blått och gult.

Jacob Vanuytvange avled 1998 vid en ålder av 78 år.

TEXT
MARTIN FALKENBY
martin.falkenby
@trelleborgsallehanda.se
0410-545 22